Magyar Tudomány 187/9 (2026), 1334–1342
DOI: 10.1556/2065.187.2026.9.13

Bökönyi Sándor emlékezete

Remembering Sándor Bökönyi

Bartosiewicz László
az MTA doktora, professor emeritus, Department of Archaeology and Classical Studies, Stockholm University, Svédország
laszlo.bartosiewicz@ofl.su.se

Absztrakt

Száz éve született Bökönyi Sándor (1926–1994) akadémikus, a modern régészeti állattan hazai megalapítója. Állatorvosi végzettséggel egész életét a régészetnek szentelte, ennek eredményeként ért el nemzetközi fontosságú eredményeket a háziállat-történeti kutatások terén. Ugyanakkor vezető szerepet töltött be a régészettudomány legmagasabb, MTA-szintű képviseletében. Egy emberöltővel ezelőtt, viszonylag fiatalon bekövetkezett halála után tanulságos áttekinteni egykori pályafutását mai tudásunk és tapasztalataink fényében.

Abstract

Sándor Bökönyi (1926–1994), a member of the Hungarian Academy of Sciences and the founder of modern archaeozoology in Hungary, was born one hundred years ago. Although he held a degree in veterinary medicine, he devoted his entire life to archaeology, achieving internationally significant results in research on the history of domestic animals. At the same time, he played a leading role in representing archaeology at the highest level, within the Hungarian Academy of Sciences (MTA). A generation has passed since his untimely death; it is therefore instructive to review his career in light of our current knowledge and experience.

Kulcsszavak: régészeti állattan, őskor, háziasítástörténet, nemzetközi kapcsolatok, Régészeti Intézet

Keywords: archaeozoology, prehistory, domestication history, international relations, Institute of Archaeology

Bökönyi Sándor, a modern régészeti állattan hazai kezdeményezője száz éve, 1926. március 17-én született a nyírségi Vállajon, az akkori Szatmár, Ugocsa és Bereg vármegyében, görögkatolikus családban. Szülei tanítók voltak a Nyírbátortól délkeletre, a magyar–román határon fekvő faluban. A debreceni piarista gimnáziumban 1944-ben tett érettségi után a Magyar Agrártudományi Egyetem Állatorvostudományi Karán szerzett 1950-ben állatorvosdoktori oklevelet. Pályafutását 1949-ben a Phylaxia Állami Oltóanyagtermelő Intézet gyakornokaként kezdte, ahol részt vett a baromfipestis-járvány leküzdésére szervezett oltási kampányban.

Az Országos Természettudományi Múzeum Embertani Tára már 1949–1950-ben muzeológusként alkalmazta. Kisvártatva a Magyar Nemzeti Múzeum

© 2026 Akadémiai Kiadó

Brought to you by MTA Könyvtár és Információs Központ olvasók | Unauthenticated | Downloaded 11/24/26 02:36 PM UTC

(MNM) Régészeti Osztályának muzeológusa lett (1951–1973), ahol létrehozta az Állatcsontgyűjteményt (1951). Kezdetben a hazai ásatások Nemzeti Múzeumban megőrzött állatcsontanyagát dolgozta fel, később a munkáját kiterjesztette egyes vidéki múzeumok leletanyagaira is. Ebben az időben kötött barátságot Vértes Lászlóval (1914–1968), akihez nemcsak az utóbbi szenvedélyes természettudományos érdeklődése fűzte, hanem az az egybeesés is, hogy mindketten formális régészeti végzettség nélkül, szívós munkával küzdötték fel magukat a szakma élvonalába *(1. ábra).*

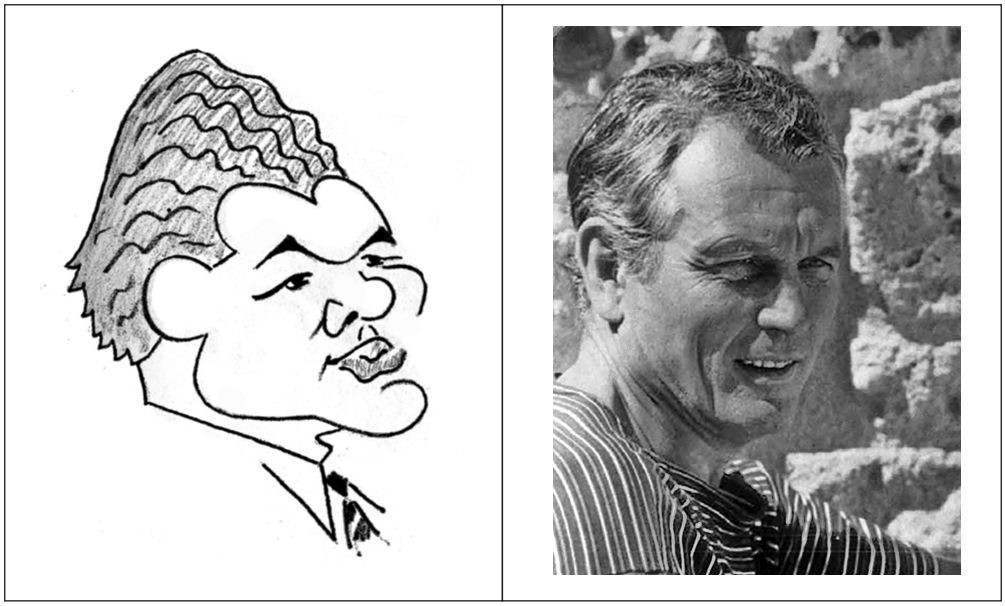

1.a ábra. Bökönyi Sándor portréi: Vértes László karikatúrája (Vértes, 1953)
1.b ábra. Ásatási fénykép az 1970-es évek végéről
Forrás: Bökönyi Sándor özvegye, Lévay Judit szívességéből

Bökönyi az archeozoológusok második világháború utáni „nagy generációjának" tagja volt, akik Közép-Európában, elsősorban a német nyelvterületen kezdtek a régészeti állatcsontleletek rendszeres meghatározásába. Kristian Kristiansen (2014, 15) ezt az időszakot a 19. század végének nagy interdiszciplináris fellendülése után a régészet „második természettudományos forradalmaként" határozta meg, amikor az atomfizika farvizén a régészetben kifejlesztették a ^{14}C szénizotóp gyakoriságának méréseire alapozott abszolút kormeghatározást. A radiokarbon-módszer a régészek figyelmét egyúttal ismét a természettudományokra irányította.

Az egyesült államokbeli székhelyű Ford Alapítvány nem kormányzati szervezetként 1963-ban felvette a kapcsolatot a magyar hatóságokkal, majd egy évvel később ösztöndíjprogramot indított Magyarországon. 1964-ben 25 magyar kutató kapott engedélyt arra, hogy egy évet töltsön különböző amerikai egyetemeken (Somlai

Brought to you by MTA Könyvtár és Információs Központ olvasók | Unauthenticated | Downloaded 11/24/26 02:36 PM UTC

2009, 290). Közöttük volt Bökönyi is, aki így 1966–1967-ben ellátogatott a Kaliforniai Egyetemre (UCLA, Los Angeles) (Bartosiewicz–Choyke 2002, 120). Vendéglátója a litván születésű Marija Gimbutas (1921–1994) ősrégész volt, aki abban az időben Jugoszláviában dolgozott. Akkoriban az Amerikai Egyesült Államok kormánya olyan programokba fektetett be, amelyekkel baráti kapcsolatokat igyekezett világszerte kiépíteni. A nagyszabású jugoszláviai ásatások (például McPherron–Srejović 1988, xiii) szakmai színvonalát az garantálta, hogy azokat a Smithsonian Intézet által irányított Blocked Funds Program finanszírozta (Rasson 2025, 201). Gimbutas még 1962-ben ismerkedett meg Bökönyivel, akinek a jugoszláviai volt az első hivatalos külföldi útja.

Bökönyi munkamódszere a német akadémiai szellemiség hatása alatt álló országok induktív kutatói iskoláját követte: példás aprólékossággal, nemegyszer tízezrével lajstromozta a régészeti ásatások állatmaradványainak adatait nagyméretű, kockás spirálfüzetekbe. Munkájának következetességét mutatja, hogy az egytől egyig kézzel írott jegyzeteit viszonylag könnyű volt posztumusz adatbázisokká alakítani.

A természettudományos szemléletet előtérbe helyező „új régészet" amerikai megjelenése (Binford, S. R.–Binford, L. R. 1968) felkeltette az érdeklődést Bökönyi szaktudása iránt egyes amerikai, majd brit kutatócsoportok körében, amelyek a politikailag el nem kötelezett Jugoszláviában dolgoztak. Mivel az Arab Szocialista Baasz Párt politikai kapcsolatokat létesített Magyarországgal, 1969-ben Bökönyi hat hónapot tölthetett Irakban (Bartosiewicz 2010). E fejlemények eredőjeként Bökönyi kisvártatva a közel-keleti régészek virágzó nemzetközi közösségében dolgozhatott. Az iszlám forradalom előtt kapcsolatokat alakított ki Irán uralkodócsaládjával Louise Firouz, amerikai születésű iráni lótenyésztő révén, aki segített megőrizni a kaszpi lovat, azt a fajtát, amelyet egyesek az arab lovak őseként tartanak számon. Ennek az együttműködésnek köszönhetően az 1979-ben kitört forradalomig megbízásokat kapott Iránban, amelyek tapasztalatait hazai munkájában is kamatoztatta (Bökönyi 1978).

Bökönyi sokoldalúan megalapozott nyelvtudása vitathatatlanul fontos tényezője, sőt feltétele volt lassan kibontakozó nemzetközi sikereinek. Iskolai tanulmányai

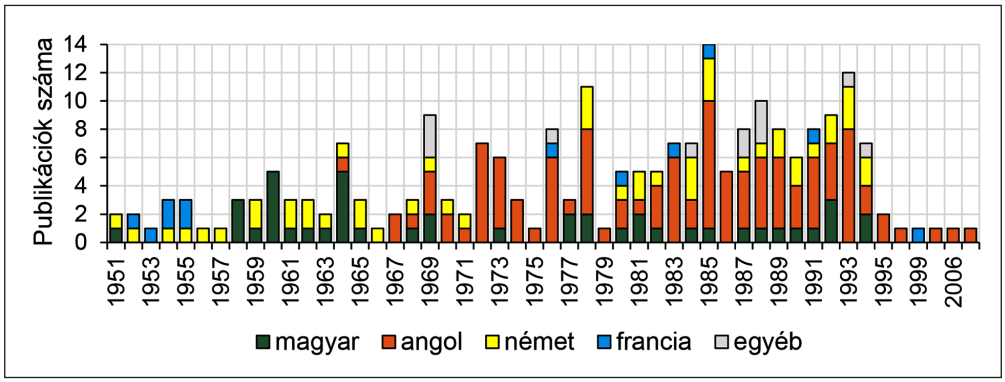

2. ábra. Bökönyi Sándor közleményeinek időrendi eloszlása a megjelenés nyelve szerint
Forrás: saját szerkesztés

Brought to you by MTA Könyvtár és Információs Központ olvasók | Unauthenticated | Downloaded 11/24/26 02:36 PM UTC

révén kiválóan beszélt németül, s természetesen latinul is tanult. Ennélfogva olaszul is meg tudta értetni magát, s az idők folyamán az angolt is magas szinten elsajátította, ami az ötvenes években szokatlan, ha nem éppen gyanús fejleménynek számított. Ha tudományos közleményeit a megjelenés nyelve szerint idősorba állítjuk, a hatvanas évek derekán következik be az a váltás, amely Európa-szerte, még a slágeriparban is lejátszódott: a rendszeresen megjelentetett magyar cikkek mellett már nem a német vagy francia, hanem az angol nyelvű publikációk válnak uralkodóvá *(2. ábra)*. Az ábra „egyéb" kategóriája elsősorban a Bökönyi munkássága során csak elszórva használt szláv nyelveket (orosz, szerb, szlovén, bolgár) fedi.

A Balkánnal, az Égei-tengerrel és a Közel-Kelettel fennálló kutatási kapcsolatok a magyar őskori régészet számára tartalmi szempontból is kulcsfontosságúak (Laszlovszky–Siklódi 1991, 284). Az 1970-es évekre Bökönyi kutatásai nemcsak nemzetközi elismerést, hanem új pozíciót is szereztek neki. Így lett 1973-ban az MTA Régészeti Intézetének tudományos főmunkatársa a Bognárné Kutzián Ida vezette interdiszciplináris kutatócsoportban, aki a korai neolitikus Körös-kultúrát tanulmányozta Magyarországon (Kutzián 1944). Mivel a juh és a kecske vadon élő ősei nem fordultak elő Európában, Bökönyi kutatásai döntő régészeti állattani bizonyítékkal szolgáltak arra, hogy a Körös-kultúra állattartó közössége a Balkánon keresztül Délnyugat-Ázsia felől érkezett ezekkel a háziállatokkal hazánk jelenlegi területére.

Bökönyi akadémiai előmenetele töretlen ívet mutat. 1960-ban lett a biológiai tudományok kandidátusa, 1970-ben a biológiai tudományok doktora. Már kandidátusi értekezésében is 20 000-nél több állatmaradványt elemzett (Vörös 2002, 125), a nagydoktori cím alapjául szolgáló, világhírű könyvében (Bökönyi 1974) pedig elsőként foglalta össze a közép- és kelet-európai állattartás történeti fejlődését állatfajonként és korszakonként. A nagyszabású mű alapját saját hazai és határon túli munkái képezték.

Akadémiai fokozatai megszerzését az MTA levelező (1985), majd rendes (1990) tagsága követte. A második világháború után az akadémikussá válás átlagos életkora jelentősen kitolódott az MTA korábbi történetéhez képest (Tigyi 2006, 347). Bökönyi 64 évesen nyerte el ezt a megtiszteltetést. Tagja lett az MTA Elnökségének (1993–1994), valamint az MTA Régészeti Bizottságának és az MTA Tudományos Minősítő Bizottsága Művészettörténeti, Építészettörténeti és Régészeti Bizottságának elnökeként is szolgált. Az MTA Magyar Őstörténeti Komplex Bizottságának és a Paleontológiai Osztályközi Bizottságnak is tagja volt.

A Nemzetközi Archeozoológiai Tanács (International Council for Archaeozoology, ICAZ) egyik alapítója, majd végrehajtó bizottságának tagja volt. A szervezet rövid története az alábbi. Az első jelentős nemzetközi archeozoológus konferenciára „A háziállatok háziasítása és története" címmel a Mezőgazdasági Múzeumok Harmadik Nemzetközi Kongresszusának IV. szekciójaként 1971-ben került sor Budapesten. A helyszínt a múzeum megalapításának 75. évfordulója megünneplésére választották, a találkozó házigazdája az egykori földművelésügyi miniszterből archeozoológussá vált Matolcsi János (1923–1983) volt (Bartosiewicz 2015). Ő szervezési tapasztalatait és adminisztratív kapcsolatait mozgósította az előkészületek során, míg Bökönyi,

Brought to you by MTA Könyvtár és Információs Központ olvasók | Unauthenticated | Downloaded 11/24/26 02:36 PM UTC

jórészt személyes ismeretségei révén, a nemzetközi résztvevők széles skáláját biztosította. A találkozón az archeozoológusok említett második világháború utáni „nagy generációjának" színe-java megjelent. Az ülés 75 résztvevője 18 országból érkezett. A résztvevők többsége Európából jött, de a küldöttek a vasfüggöny mindkét oldalát képviselték. Ez figyelemre méltó fejlemény volt abban az időben, mert Budapest egyaránt megközelíthetővé vált a kelet-európai archeozoológusok és a „nyugati világot" képviselő kollégáik számára. A konferencián létrehozott szervezet kinyilvánított célja lett a kelet–nyugati kapcsolatok ápolása a régészeti állattanban. Ennek érdekében négyévenként nemzetközi konferenciákat szerveztek, felváltva egy-egy szocialista, illetve kapitalista országban (Bartosiewicz 2020), amelyeken Bökönyi haláláig aktívan részt vett. A szervezet budapesti megalapítása Bökönyi és Matolcsi hatékony együttműködésének volt köszönhető, ami annak is fényes példája, ahogy két teljesen eltérő habitusú, élettapasztalatú, sőt világnézetű szakember képes volt összefogni a közös cél érdekében. Azóta ez a szervezet globális szövetséggé fejlődött, több száz fizető taggal *(3. ábra),* akik példás sokszínűséget képviselnek.

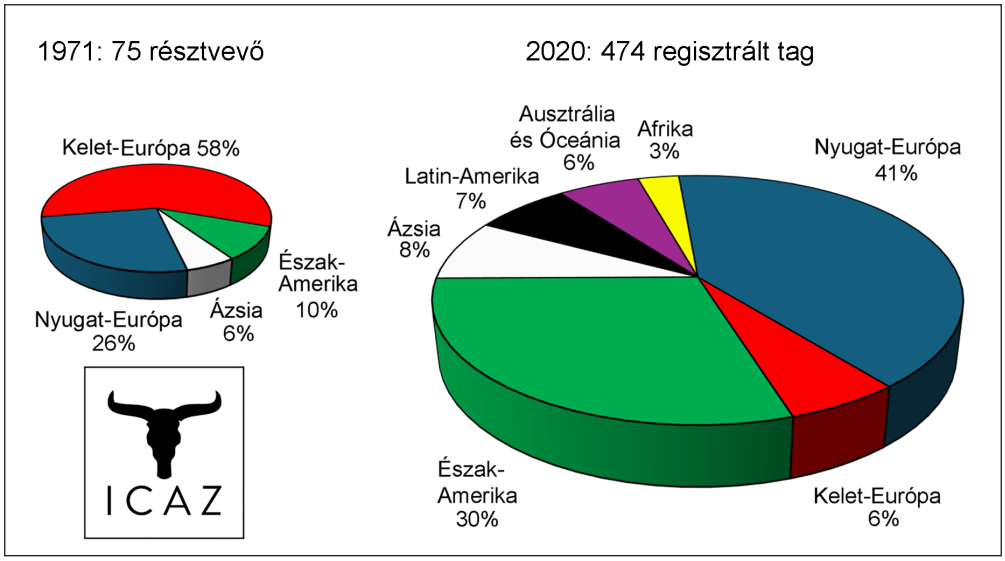

3. ábra. Az ICAZ tagságának és sokszínűségének alakulása az első ötvenéves működése során. A Kelet- és Nyugat-Európa kifejezés az 1990 előtti geopolitikai szempontból, nem földrajzi fekvésként értendő
Forrás: saját szerkesztés

Bökönyit 1981-ben nevezték ki az MTA Régészeti Intézetének igazgatójává. Ez tudományos eredményeinek és nemzetközi tekintélyének elismerése volt, ám a kutatástól elvonta. Törökországi és iráni olasz projektekben végzett munkái révén ugyanakkor kiváló szakmai kapcsolatokat ápolt Olaszországban (Bartosiewicz 2010, xx, Fig. XV),

Brought to you by MTA Könyvtár és Információs Központ olvasók | Unauthenticated | Downloaded 11/24/26 02:36 PM UTC

amelyeket a hazai régészetben is kamatoztatott. Igazgatói szervezőmunkájának jelentős sikere volt, hogy 1983-ban az MTA Régészeti Intézete lehetőséget kapott az első magyar ásatás megkezdésére Olaszországban egy római kori villában (Gabler–Redő 1986). A nápolyi Istituto italiano per il Medio ed Estremo Oriente (Olasz Közel- és Távol-Keleti Intézet) szakemberei az 1980-as évek végén csereásatásokon vehettek részt Békés megyében (Bökönyi szerk. 1992).

Meggyőződése volt, hogy az igazi tudomány természeténél fogva nemzetközi és interdiszciplináris. Kevéssel halála előtt az őskori, ember által felhalmozott dániai kagylóhalmok tanulmányozásának forradalmian multidiszciplináris jellegére utalva ekként fakadt ki: „A múlt század ötvenes éveinek elején egy őskoros régész, egy geológus és egy zoológus összefogott, hogy valami furcsa formációt tanulmányozzon… Hihetetlen, hogy 140 esztendő múltával az ilyen együttműködés hasznosságát újra meg újra hangoztatni kell" (Bökönyi 1992, 400). 1984-től az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának címzetes egyetemi tanáraként régészeti állattant oktatott. De talán a fenti idézetben megfogalmazott felismerés alapján kizárólag plenáris előadásokat tartott régészhallgatóknak, nem foglalkozott szakemberek egyetemi képzésével. Ez utóbbi tanítás kizárólag egyéni mentorálásra korlátozódott (miként e sorok írója esetében). Halála után két évtizeddel az élet Bökönyi megfontolt éleslátását igazolta: az archeozoológus-hallgatók tömeges képzése vegyes eredményeket hozott (Bartosiewicz 2012). A magyar régészetnek még akkor sem volt sem intellektuális, sem fizetőképes kereslete akár a legkiválóbb archeozoológus szakemberek állandó foglalkoztatására sem. Az interdiszciplinaritás jobbára hangzatos frázis maradt.

Igazgatói munkája során támogatta azokat, akik azon fáradoztak, hogy a számítógép-használat terén az Intézet felzárkózzék az 1980-as évek európai gyakorlatához. Ezt a célt szolgálta a „Számítástechnika alkalmazása a régészetben" jegyében szervezett kutatócsoport, amely a térinformatikai és digitális szövegszerkesztő rendszerek intézeti bevezetésén dolgozott (Török 2000, 11). Ezeket a fejlesztéseket nemcsak a szűkülő anyagi korlátok nehezítették, hanem az Afganisztán elleni szovjet invázióra (1979–1989) válaszként foganatosított multilaterális kereskedelmi embargó is, amely megtiltotta a kulcsfontosságú számítógép-alkatrészek eladását a keleti blokk országaiba. A helyzet enyhülésével 1991-ben Bökönyi részt vett az Archaeolingua Alapítvány létrehozásában, amely a számítógépes szaktudást mára magas színvonalú tudományos szakkönyvek kiadásában kamatoztatja.

A magyarországi régészetben ez volt az az időszak, amikor „a (múltbeli) nagylelkű központi finanszírozás és a (jövőbeli) növekvő politikai nyitottság optimális elegyben találkozhatott" (Choyke 2004, 144). Jellemző momentum, hogy az 1990-es politikai fordulatot követően Bökönyit, a politikailag mérsékelt szakembert az Intézet közössége négy évre egyhangúlag újra igazgatónak választotta. Egy bennfentes értékelése erről a helyzetről nagyjából összhangban volt a fent említett idézettel: „Bökönyi Sándor a Régészeti Intézet 36 éves fennállásának eddig legszerencsésebb periódusában, 1981 és 1993 között volt az igazgatója, amikorra Gerevich László akadémikus

Brought to you by MTA Könyvtár és Információs Központ olvasók | Unauthenticated | Downloaded 11/24/26 02:36 PM UTC

már kialakította az intézet arculatát és helyét a magyar régészetben, s amikor éppenséggel még ásatásra is futotta a költségvetésünkből" (Bálint 1995, 482).

Ebből az időből különösen értékes forrás Bökönyi 1993-as cikke, amelyet a tekintélyes brit folyóirat, az *Antiquity* röviddel a halála előtt jelentetett meg (Bökönyi 1993). Ez az írás az akkori helyzet fényében foglalja össze a magyarországi régészeti kutatás állapotát a nemzetközi olvasóközönség számára. Benne, mint cseppben a tenger, egyaránt tükröződnek tudományszervezési elképzelései és a kor szelleme. Az akkori helyzetjelentés mára tudománytörténeti dokumentum.

Talán a csillagok szerencsés együttállásának köszönhetően olyan helyen és időben dolgozhatott vezetőként, amikor a magyar régészet egyensúlyi állapotba került. Erről maga így nyilatkozott:

> „Napjainkban [az MTA] szervező szerepet tölt be a Régészeti Bizottságán keresztül, amely a magyar régészet legfontosabb döntéshozó testülete. A régészeti kutatás egy háromlábú állványhoz hasonlítható, amelynek lábai az Akadémiai Intézet, az Egyetem Régészeti Tanszékcsoportja és a Magyar Nemzeti Múzeum." (Bökönyi 1993, 145)

Noha a régészet finanszírozásában az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) 1986-os létrehozása után az MTA-nak kevesebb szerep jutott, rendkívül fontosnak tartotta, hogy az egyetem immár nem csak oktatási intézmény, a múzeum pedig nem csak kiállítóhely volt: szakembereik egyre nagyobb mértékben működhettek közre a kutatásban is.

Meglehet, nem eredeti, de fontos tapasztalata volt, hogy „a finanszírozás a tudományos teljesítmény feltételei közül az egyik legelső, emellett pedig a régészet a társadalomtudományok egyik legköltségesebb ága" (Bökönyi 1991, 842). A Régészeti Intézet osztályait Bökönyi már 1981-es kinevezését követően egy-egy kutatási feladat végrehajtására alapított célorientált munkacsoportokká alakította. Bökönyi ezzel korát megelőzően olyan munkavégzésre szoktatta munkatársait, amely a kisvártatva bevezetett, projekteken alapuló, OTKA-jellegű kutatásszervezés előhírnöke volt. Emellett tartalmilag is hazánkban addig ismeretlen távlatokat igyekezett nyitni. Célja bevallottan az volt, hogy „az embert, azaz a múltbeli viselkedéseket, és ne az anyagi kultúrát helyezze a régészeti kutatások középpontjába" (Török 2000, 15), ami voltaképpen a francia és angolszász tudományosság holisztikus antropológiai szemléletét (Binford 1962) tükrözi a Közép-Európában elterjedt, a leletek tipológiai osztályozásán alapuló műgyűjtői-művészettörténészi hozzáállás helyett. Ebből a szempontból feltűnő, hogy míg a „nyugati" régészek haszonnal alkalmazták a marxista gazdasági elmélet pragmatikus, osztályharcos hevülettől mentes változatát őskori jelenségek magyarázatára (például Childe 1936; Service 1958; Trigger 2007, 337), a marxizmus a hazai régészeti cikkekben jobbára csak a legendás „vörös farok" képében jelent meg (Bartosiewicz 2017, 548).

Brought to you by MTA Könyvtár és Információs Központ olvasók | Unauthenticated | Downloaded 11/24/26 02:36 PM UTC

Bökönyi Sándor élete során több szempontból is igen hosszú utat tett meg. A kis nyírségi falutól az MTA Elnökségéig, az ötvenes évek baromfioltó munkaversenyétől a hatvanas évek Kaliforniájának társadalmi kísérleteiről elhíresült egyetemi világáig. Tehetségével és közismert munkabírásával ügyesen sáfárkodva ismerte fel és ragadta meg azokat a szellemi áramlatokat, amelyeket hivatása, a magyar régészet érdekében hasznosíthatónak talált. Nem tagadta, mekkora örömet szereztek számára a hivatalával járó apró külsőségek. Örömmel járt az egykori Régészeti Intézetbe dolgozni az Úri utcába, a különböző nemzedékek festőinek freskóival díszített műemlék épületbe. Munka után legszívesebben a Korlát lépcsőn leereszkedve, a Vérmezőn átvágva ment haza, mert ezt az útvonalat – különösen téli estéken – kimondottan „krúdysnak" érezte. Kiemelkedő munkássága mindmáig egy meghatározó tudománytörténeti korszak számos jegyét viseli magán.

Irodalomjegyzék

Bálint Csanád (1995). „Búcsú Bökönyi Sándortól". *Magyar Tudomány* 102/4, 480–482.

Bartosiewicz, László (2010). „Sándor Bökönyi and Archaeozoology". In: Bartosiewicz, László, szerk. *Archaeozoology at Pantanello and Five Other Sites. The Chora of Metaponto* 2. Austin, TX: Institute of Classical Archaeology, The University of Texas Press, xviii–xxii.

Bartosiewicz László (2012). „Régészeti állattan: egy tudományág anatómiája". In: Kreiter Attila – Pető Ákos – Tugya Bea, szerk. *Környezet – Ember – Kultúra. A természettudományok és a régészet párbeszéde*. Budapest: Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központ, 197–206.

Bartosiewicz, László (2015). „János Matolcsi and the Development of Archaeozoology. Matolcsi János és a régészeti állattan fejlődése". In: Kőrösi Andrea – Szotyori-Nagy Ágnes, szerk. *Szürkék, rackák, mangalicák. Hungarian Grey, Racka, Mangalitsa*. Budapest: Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár, 29–36.

Bartosiewicz, László (2017). „Archaeology in Hungary 1948–1989". In: Lozny, Ludomir R., szerk. *Archaeology of the* Communist *Era. A Political History of Archaeology of the 20th Century*. Cham: Springer, 61–85.

Bartosiewicz, László (2020). „International Council for Archaeozoology (ICAZ)". In: Smith, Claire, szerk. *Encyclopedia of Global Archaeology*. 2nd edition. Cham: Springer, 3962–3964.

Bartosiewicz, László – Choyke, Alice M. (2002). „Archaeozoology in Hungary". *Archaeofauna* 11, 117–129.

Binford, Lewis R. (1962). „Archaeology as Anthropology". *American Antiquity* 28, 217–225.

Binford, Sally R. – Binford, Lewis R. (1968). *New Perspectives in Archaeology*. Chicago, IL: Aldine Publishing Company.

Bökönyi, Sándor (1974). *A History of Domestic Mammals in Central and Eastern Europe*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Bökönyi Sándor (1978). „Árpádkori magyar szokás analógiája: kiaggatott lókoponyák közel-keleti falvakban". *Archaeologiai Értesítő* 105/1, 91–94.

Bökönyi Sándor (1991). „Mérési alap: a publikáció – mérce: a nemzetközi színvonal". *Magyar Tudomány* 7, 840–843.

Bökönyi, Sándor (1992). „The Possibilities of a Cooperation Between Archaeology and Zoology". *Bulletino di Paleontologia Italiana* 83/1, 391–401.

Bökönyi, Sándor (1993). „Recent Developments in Hungarian Archaeology". *Antiquity* 67, 142–145.

Bökönyi, Sándor, szerk. (1992). *Cultural and Landscape Changes in South-East Hungary I. Reports on the Gyomaendrőd Project*. Budapest: Archaeolingua.

Childe, V. Gordon (1936). *Man Makes Himself*. London: Collins.

Brought to you by MTA Könyvtár és Információs Központ olvasók | Unauthenticated | Downloaded 11/24/26 02:36 PM UTC

Choyke, Alice M. (2004). „Archaeozoology in the Transition from Socialism to Capitalism: The Case of Roman Aquincum". In: Lauwerier, Roel – Plug, Ina, szerk. *The Future from the Past. Archaeozoology in Wildlife Conservation and Heritage Management.* Oxford: Oxbow Books, 167–175.

Gabler, Dénes – Redő, Ferenc (1986). „Gli scavi nella villa romana a San Potito-di-Ovindoli (L'Aquila) 1983–1984". *Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae* 38, 41–79.

Kristiansen, Kristian (2014). „Towards a New Paradigm? The Third Science Revolution and Its Possible Consequences in Archaeology". *Current Swedish Archaeology* 22/1. https://doi.org/10.37718/CSA.2014.01.

Kutzián Ida (1944). *A Körös-kultúra*. Budapest: A Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Érem- és Régiségtani Intézete.

Laszlovszky, József – Siklódi, Csilla (1991). „Archaeological Theory in Hungary Since 1960: Theories Without Theoretical Archaeology". In: Hodder, Ian, szerk. *Archaeological Theory in Europe (The Last Three Decades).* London: Routledge, 272–298.

McPherron, Alan – Srejović, Dragoslav, szerk. (1988). *Divostin and the Neolithic of Central Serbia.* Pittsburgh, PA: University of Pittsburgh – Kragujevac: National Museum.

Rasson, Judith A. (2025). „When Paradigms Meet: American and Yugoslav Archaeologists and the Neolithic in the 1960s and 1970s". In: Coltofean, Laura – Arnold, Bettina – Bartosiewicz, László, szerk. *Connecting People and Ideas: Networks and Networking in the History of Archaeology.* Cham: Springer, 201–215.

Service, Elman R. (1958). *A Profile of Primitive Culture*. New York, NY: Harper and Row.

Somlai Katalin (2009). „Ösztöndíjjal Nyugatra a hatvanas években. Az Országos Ösztöndíj Tanács felállítása". In: Tischler János, szerk. *KÁDÁRIZMUS. mélyfúrások*. 1956-os Intézet és Oral History Archívum Évkönyv 16. Budapest: 1956-os Intézet, 273–314.

Tigyi József (2006). „Hol teremnek az akadémikusok? Az MTA tagjai számokban". *Magyar Tudomány* 167/3, 344–355.

Török László (2000). *Régészeti Intézet.* Budapest: Magyar Tudományos Akadémia.

Trigger, Bruce G. (2007). *A History of Archaeological Thought*. 2. kiad. New York, NY: Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511813016.

Vértes László (1953). *Történeti Torzképcsarnok*. Budapest: Történeti Múzeum Rotaprint Üzeme.

Vörös István (2002). „Bökönyi Sándor". In: Bodó Sándor – Víga Gyula, szerk. *Magyar múzeumi arcképcsarnok*. Budapest: Pulszky Társaság – Magyar Múzeumi Egyesület, 125–127.

Brought to you by MTA Könyvtár és Információs Központ olvasók | Unauthenticated | Downloaded 11/24/26 02:36 PM UTC